

תקציר

מחקר זה נערך במהלך הגל השלישי של התפרצות נגיף הקורונה בישראל. התמקדנו בחברה הערבית בה הילדים בגיל הגן נמצאים בסיכון לרכישת השפה הכתובה בהמשך. הנחנו שתקופה זאת תשפיע בין היתר על אוריינות הבית, כולל משך זמן הפעילות האוריינית עם הילדים הצעירים. בחנו את התרומה של המיזב הכלכלי-חברתי של משפחת הילד, את קבוצת הגיל של הילד, ואת משך הפעילות האוריינית המסורתית והדיגיטאלית (היחידנית או משותפת עם ההורה) לרמת ניצני אוריינות הילד, כפי שהיא הוערכה על ידי ההורה. במחקר השתתפו 134 הורים לילדי גן, בחלוקה שווה לאימהות ואבות, מהחברה הערבית המוסלמית, 78 בעלי השכלה אקדמית ו-56 בעלי השכלה תיכונית ומטה. מחצית מהילדים למדו בגן-חובה ומחציתם בגן טרום-חובה, עם חלוקה מאוזנת לפי מין הילד. ההורים מילאו שאלון דיגיטלי בחודשים פברואר-מרץ 2021, בגל השלישי של מגפת הקורונה בישראל. בשאלון נאסף מידע על נתונים דמוגרפיים של המשפחה, תיאור אוריינות הבית, משך זמן הפעילויות האורייניות של הילד בבית לפני ובזמן הקורונה (מסורתית, ודיגיטאלית עצמאית ומשותפת) ורמת ניצני אוריינות הילד, שהוערכה על ידי ההורים. שיערנו (א) שרמת אוריינות הבית תהיה קשורה לרמת המיזב החברתי-כלכלי (ב) שרמת האוריינות של ילדי גן-חובה תוערך על ידי ההורים כגבוהה יותר בהשוואה לילדי גן טרום-חובה. (ג) שרמת ניצני אוריינות ילדי המיזב הבינוני תוערך כגבוהה מזו של ילדי המיזב הנמוך. (ד) שמשך זמן הפעילות המסורתית לפני הקורונה ובזמן הקורונה יהיה ארוך יותר במיזב הבינוני, ומשך זמן הפעילות הדיגיטלית יהיה דומה בשתייהן (ה) שמשך זמן הפעילות המסורתית מהתקופה שלפני הקורונה לעומת זמן הקורונה יעלה אצל ילדי גן-חובה יותר מאשר אצל ילדי טרום-חובה. אולם, משך זמן הפעילות הדיגיטלית יעלה במידה דומה בזמן המשבר בשתי קבוצות הגיל. (ו) שהמיזב הכלכלי חברתי של משפחת הילד, רמת אוריינות הבית, קבוצת גיל הילד ומשך זמן הפעילות הדיגיטלית והמסורתית יתרמו להערכת ההורה את רמת ניצני אוריינות הילד, על פי סדר זה. כמשוער, רמת אוריינות הבית, והערכת ההורים את רמת ניצני אוריינות הילד נמצאו גבוהות יותר במיזב הבינוני בהשוואה למיזב הנמוך. רמת האוריינות של ילדי גן-חובה הוערכה כגבוהה משל ילדי גן טרום-חובה. משך זמן הפעילות האוריינית המסורתית של הילדים מהמיזב הבינוני בהשוואה לנמוך היה ארוך יותר לפני תקופת הקורונה ובזמן הקורונה. משך זמן הפעילות האוריינית הדיגיטלית היחידנית גדל משמעותית אצל ילדי המיזב הבינוני בזמן הקורונה. לא נמצאו הבדלים במשך הזמן בשני המיזבים לפני ובזמן תקופת הקורונה בהתייחס לפעילות הדיגיטלית המשותפת. לא נמצאו הבדלים מובהקים במשך זמן הפעילות המסורתית והדיגיטלית לפני הקורונה לעומת זאת בזמן הקורונה בקבוצות הגיל השונות. רמת אוריינות הבית, קבוצת גיל הילד, משך זמן הפעילות המסורתית היחידנית לפני הקורונה, ומשך זמן הפעילות המסורתית המשותפת בזמן הקורונה תרמו להערכה גבוהה יותר של ההורים את רמת ניצני אוריינות הילד. ניתוחי הרגרסיה מלמדים שרמת אוריינות הבית המתבטאת בתכיפות קריאת הספרים לילדים, תרמה את התרומה הגדולה ביותר לשונות בהערכת ההורים את רמת ניצני אוריינות הילד. בדיון נעלה הסברים לממצאים אלה, נתייחס למגבלות מחקר זה, ונציע השלכות חינוכיות ומחקרי המשך.